

A játék és a tanulás

Aki olvasta előző számunkban közzétett cikket, az tudja, hogy Summerhill iskolának két fő sajátossága van, ami megkülönbözteti a tradicionális iskolák millióitól, és hasonlóvá teszi a demokratikus iskolák százaihoz. Az egyik az önkormányzat, a másik a tanórák opcionális jellege. Az iskolában a felnőttek lemondanak hatalmuk egy jó részéről, egyrészt az önkormányzat érdekében, amely megkapja az iskolai élet nagy részének irányítási jogát, másrészt lemondanak arról, hogy a gyerekeket akarataik ellenére bekényszerítsék a tanórákra. Orák vannak, de azok a gyerekek részére nem kötelezők.

A játék nem végtelen

A játék tényleg majdnem végtelen Summerhillben. Miért kerül a „majdnem” szó a „végtelen játék” mellé? Azért, mert vannak határok, a játéknak vannak korlátai. Például egy ilyen, hogy az önkormányzat döntése alapján – amelyben egy embernek egy szavazata van – számítógépes játékok csak délután 15 óra után játszhatók. (Amennyire tudom, ez érvényes a felnőttekre is.)

Vannak aztán más határok is: a nagyobb gyerekeknek maguknak kell gondoskodniuk saját magukról. Amíg a kicsik mindent megkapnak, addig a nagyobbak már magukra mosnak az iskolai mosodában akkor, amikor erre rendszeresen időt kapnak. Másrészt ott vannak fontos egyéb tevékenységek, amelyek nem játékok, de amelyeken a részvétel szintén nem kötelező. Ilyenek az önkormányzat ülésai, és az ülések kívüli önkormányzati munka, valamint a tanórák.

A többi valóban játék. De miért engedik ennyire szabadjára a gyerekeket? Vagy miért nem teszi ezt a világ többi része? És miért teszik ugyanezt a többi kevés számú demokratikus iskolában is?

Ha óvodákról beszélünk, evidencia, hogy a játék fejleszt a gyerekeket. Persze már itt is vannak hangok, amelyek azt mondják: van fejlesztő játék, és van olyan időtöltés, ami nem fejleszt a gyereket, mint például a tévézés. De ez utóbbit nem is szoktuk igazi játéknak nevezni, inkább csak kikapcsolódásnak. Játéknak tehát az tűnik, amikor egy gyerek egyedül vagy a többiekkel közösen tevékenykedik: fest, szerepet játszik, társasjátékozik, szaladgál a kertben, fogócskázik és még ezer dolog. Játék közben működik a gyermeki fantázia, játék közben szabályokat kell betartani, ezzel kapcsolatos konfliktusokat kell megoldani stb.

Játék és tanulás

A tradicionális iskola egészen más. Ott a gyerekek hamar megtanulja, hogy van fontosabb dolog a játéknál: a tanulás. Summerhillben ezt nem tanulja meg: itt azt éli meg, hogy van egy másik tevékenység is, amit főleg a nagyobbak űznek, ez a tanulás. A kicsiknek minden játékosan folyik és nem kötelezően.

Ott van a tanár, Carmen, aki a kicsik terében tartózkodik. Ők bármikor bejöhetnek ide, és játszhatnak Carmennel és egymással. Carmen is kezdeményez dolgokat, és a gyerekek is. Ha valaki zavarja a többiek játékát, akkor ki lesz tessékelve. Méhet az iskola más részeibe, a kertbe, a nagy házba, bárhova, ahová beengedik az arra a területre érvényes szabályok szerint.

Ez most félelmetesebbnek tűnik, mint amilyen a valóságban. A játékot valóban korlátozzák az önkormányzat által hozott szabályok (változó számban, kb. 200) és az iskolavezetés által kiadott biztonsági szabályok is. Aki megszegi a szabályokat – legyen az tanár vagy gyerek –, az a heti kétszer ülésező iskolagyűlés elé kerülhet.

Enyhébb esetben egy ombudsman elé kerül. (Ombudsman lehet gyerek és felnőtt is.)

A tradicionális iskola elfojtja a játékot, mert értéktelenebbnek tartja a tanulást. Ennek számtalan rossz következménye van: eltűnik a motiváció; a tanulás teherré válik; az örömmel megszerzett tudás feletti örömet felváltja a külső értékelés.

Summerhillben a tanuláshoz többféle motivátora is van: egyrészt az érdeklődés, másrészt a jövő. A játékban persze, tudjuk, mindig tanulás is folyik. A Monopolyban fel kell olvasni a szerencsekártyát (erre mindig van jelentkező gyerek). A rulettben ki kell számolni a nyereséget. A társasjátékokhoz tartozó játékszabályokat is el kell olvasni. A jövő is inspirál a tanulásra: ahogy a gyerekek érne, egyre többet foglalkoztatja őket a jövő. Tanáraik segítenek ebben: egyrészt tisztázzák, hogy egy-egy foglalkozáshoz miféle iskolai út vezet, mit kell tudni, milyen vizsgákat kell letenni stb. De a döntés, hogy belevág-e, a gyereké. Aki nem teszi le a vizsgákat, nem tanulja meg a dolgokat, az más utak felé fog menni.

Minderre azonban sokkal későbbi életkorban kerül sor, mint a hagyományos iskolában. A 6-tól 13-14 éves korig tartó időszak idejének jóval nagyobb részét töltik el a gyerekek játékkal, mint azt a tradicionális iskolába járó társaik teszik. Láthatólag nem árt nekik, hiszen a summerhilli gyerekek vizsgaeredményei az átlag feletti.

Csak az eredményekről lenne szó, vagy a dolog bonyolultabb? Szerintem az utóbbi: a játéknak, az önkéntes és szabad játéknak az iskoláskorban is fejlesztő hatása van, az nem ér véget az óvodával. A játékba örömmel vetik bele magukat a gyerekek, de a játék teljesítményre is inspirálja őket. A játékban érzelmek hullámanak, amelyeket ki lehet mutatni, amelyekről beszélni lehet.

A játékban koalíciók vannak, és versengés is van. A játék gyakran tükrözi a nagyvilágot, de a játék világában a veszteség nem olyan súlyos, mint a valóságban. A játékot mindig újra lehet kezdeni, a játék elején mindenki újra pénzt kap.

A játéknak központi eleme a szabadság, ahogyan a tanuláshoz is központi eleme kellene, hogy legyen. A játékban benne van számos dolog, ami a tanulásban később fontos: problémamegoldás, kitartó igyekezet.

Játék és önkormányzat

A játék persze nem csupán a tanulás fele vivő út, hanem fontos vonatkozása van az önkormányzat felé vivő útra nézve is. A játék szabályait ismerni kell, és be kell tartani, tartatni őket, ugyanúgy, mint az önkormányzatban. Nem véletlen tehát, hogy a tradicionális iskolában, ahol nincsen igazi önkormányzat, az ebbe az irányba mutató játékokat is üldözik.

Miért nincs a hagyományos iskolában igazi önkormányzat? Történelmileg úgy alakult, hogy egy központosított állami berendezkedésben élünk, ahol a közvetlen emberi közösségek legnagyobb részének nincsenek elemi jogai, nincsenek hagyományai saját életük irányítására. Ilyen egység az iskola is, és ilyen egység az osztály is. Rossz hagyomány, de erősen él.

Sokunk számára nem világos, hogy ezeket a rossz hagyományokat olyan intézmények tartják fenn, amelyeknek a tiszteletére a legkorábbi időtől nevelnek bennünket.

A játék és a tanulás – ha erről helyesen gondolkozunk – ugyanaz. A játék az emberi élet döntő fontosságú tevékenysége, amely alakjait változtatva végigkísér egész életünkön, amit soha nem kell levétköznünk. Ami változik, az a játék formája, fajtái és intenzitása. Aki ezt megéletheti, aki úgy lesz felnőtt, hogy kijátszotta magát, és mégis megmaradt játékosnak, az könnyebben fog tudni a gyerekekkel (sajátval és másokéval) játszani. Az nem fogja azt gondolni, hogy a játék szegényellnivaló és másodrendű dolog a tanuláshoz képest, vagy hogy a játék gyerekes.

A szerző: Fóti Péter
tani-tani.info

A tudatos vásárló 12 pontja

1. Az állattartás jobban hozzájárul a klímaváltozáshoz, mint a közlekedés. Egyél kevesebb húst és tejterméket. A klíma és az egészséged is meghálálja.

2. Egyél több, a környékről származó zöldséget, gyümölcsöt, élelmiszert. Így a helyi gazdaságot támogatod, és a szállítással járó környezetterhelés is csökken.

3. Igyál csapvizet. A legtöbb helyen tökéletes, nem kell csomagolni és kamionnal szállítani. Olcsóbb is.

4. Szigetelj. A legtöbb energiát fűtésre használjuk.

5. Kapcsold ki, vedd lejjebb a légkondit. Vedd lejjebb a fűtést.

6. Kerüld a vegyszereket: válaszd a bioélelmiszert, a friss élelmiszert, a minősített bio- és natúr kozmetikumokat és tisztítószereket, a vegyszeres kezelés nélküli ruhákat, bútortokat, házakat.

7. Járj többet gyalog, biciklivel vagy közösségi közlekedéssel. Így többet mozogsz és kevesebbet füstöl(ög)sz.

8. Nyaralj itthon. Fogadjunk, hogy még egy csomó jó helyen nem voltál.

9. Tartós, hosszú élettartamú, javítható tárgyakat vásárolj. És előtte mindig kérdezd meg magadtól: biztos kell ez?

10. Ha elromlott: javítsd.

11. Tanuld meg, hogyan hatnak a reklámok. Így tudsz majd tényleg ellenállni.

12. Nézz utána, milyen céghez kerül a pénzed, jó vagy rossz vállalatok működését támogatod. (Hogyan bánnak az alkalmazottakkal, az állatokkal, környezetbarát-e a működésük, etikus-e a marketingjük stb.)

+1: Nem kell mindent egyszerre. Kis lépésenként alakítsd át az életmódod. Kezd a legvonzóbb, legérdekesebb vagy legkönnyebb dologgal, de ne ragadj le ezeknél! Sose veszítsd szem elől: a fogyasztás nem boldogít.

Forrás: Tudatos Vásárlók Egyesülete

A hülyeségek kellenek

ahhoz, hogy mi rabok legyünk. Ha ezek a hülyeségek nem volnának, akkor nem is lennénk rabok.

Mert, ha például, nem hinnénk el, hogy okostelefonra van szükségünk, akkor nem vennénk 100 ezerért egyet magunknak, és akkor nem nyomkodnánk naphosszat az érintőképernyőjét, hogy újabbnál újabb színes képek között böngésszünk. És akkor maradna időnk intelligens dolgokkal foglalkozni, és egy fokkal máris szabadabbak lennénk. Ha pedig nem hinnénk el, hogy az egyik, vagy másik politikai oldal képviseli az igazságot, és a másik, vagy egyik az igazságtalanságot, akkor nem mennénk ki politikai tüntetésre, és nem ordítanánk rekedtre a hangunkat, és akkor nem fájna még utána napokig a torkunk. Ez is adna egy kis szabadságérzés növekedést. És, ha nem gondolnánk, hogy az újságban olvasható borzalmas, és mocskos híreket el kell olvasnunk, akkor nem lenne egy egész napra tönkredpressziózáva a lelkünk, ami szintén növelné a szabadságfokunkat. Ha nem hinnénk el, hogy drága autót kell vennünk, mert attól vagyunk valakik, akkor nem kéne olyan sok milliót megkeresnünk, és akkor nem kéne annyi igazságtalanságot elkövetni más emberek rovására, nem kéne becsapni, kizsigerelni, vagy konkrétan meglopni őket. Így szabadabban fellélegezhetnénk. És, ha nem hinnénk el, hogy nekünk egyre több pénz jár, miközben másnak meg egyre kevesebb, akkor nem kéne a természetet se kizsigerelni, nem kéne annyi állatot meggyilkolni, nem kéne szétvegyeszerelni a Földgolyót. Ez szintén megszabadítana minket egy sor baljós körülménytől.

Ha nem hinnénk azt, hogy a feleségünk, vagy a férjünk (kinek ez, kinek az) azért létezik, hogy minket boldoggá tegyen, akkor nem is tölte váránk a boldogságunkat, és akkor nem veszekednénk vele követelőzve hol ezért, hol azért. És akkor kevesebb lenne a veszekedés az életünkben, ami szintén azt eredményezné, hogy szabadabbnak érezzük magunkat.

Nagyon sok a hülyeség, és mind csak arra szolgál, hogy mi rabok legyünk. Ezeket kell nyakon csipnünk ahhoz, hogy szabadok legyünk. Van egy nagyon jó buddhista mondás:

„NE HÁRCOLJ A SÖTÉTSÉG ELLEN, HANEM GYÚJTS GYERTYÁT!”

Sok sikert kívánok az ÖNGYÚJTÓ megtalálásához!

Szeretettel: Laár András

